

МЕТОДОЛОГИЯ НА СТАТИСТИЧЕСКОТО ИЗСЛЕДВАНЕ НА НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА И РАЗВОЙНА ДЕЙНОСТ (НИРД)

1. Цел, същност и предназначение

Целта на статистическото изследване на научноизследователската и развойна дейност (НИРД) е осигуряване на международно съпоставима информация за характеризирани ресурсите (разходи и персонал) за научноизследователската и развойна дейност в България.

Методологията на изследването е хармонизирана с изискванията на нормативните документи на Европейския Съюз (ЕС) в тази статистическа област:

- Решение № 1608/2003/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 юли 2003 година относно създаването и развитието на статистически данни на Общността в научно-технологичната област;
- Регламент за изпълнение (ЕС) № 995/2012 на Комисията от 26 октомври 2012 година за определяне на подробни правила за прилагането на Решение № 1608/2003/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно създаването и развитието на статистически данни на Общността в научно-технологичната област.

2. Обхват и източници на информация

Статистическото изследване на НИРД е с годишна периодичност и е изчерпателно за всички предприятия и организации, осъществяващи НИРД като основна или странична дейност.

Единици на наблюдение са научните институти и организации, Българската академия на науките, Селскостопанската академия, висшите училища, университетските болници, предприятията и други организации, които независимо от вида на основната си дейност извършват и НИРД - т.е. ако поне едно лице от персонала през годината е заето с НИРД.

3. Дефиниции на показателите

Обхватът и съдържанието на наблюдаваните показатели за НИРД съответстват напълно на дефинициите в методическото ръководство "Фраскати" (Proposed standard practice for surveys of research and experimental development - Frascati Manual, OECD, 2002), възприето от Евростат за статистически изследвания на научноизследователската и развойна дейност.

Научноизследователската и развойна дейност включва всяка творческа работа, която се провежда систематично с цел да се увеличи обемът на знанията, включително познанието за човека, културата и обществото, както и използването на този обем от знания за нови приложения. Научноизследователската и развойна дейност (НИРД) обхваща фундаментални и приложни изследвания и експериментални разработки.

Показателят „Разходи за научноизследователска и развойна дейност (НИРД)“ се дефинира като всички разходи за осъществена в рамките на статистическата единица НИРД, независимо от източника на финансиране. Разходите за научноизследователска и развойна дейност включват текущите разходи и разходите за придобиване на дълготрайни материални активи, предназначени за НИРД.

Текущите разходи обхващат разходите за материали, външни услуги, персонал и другите текущи разходи (без амортизации), свързани с осъществяване на научноизследователската и развойна дейност.

Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи, предназначени за НИРД, включват разходите за закупуване на земя, за строеж и покупка на сгради, за основен ремонт, както и разходите за придобиване на машини и оборудване.

Показателят „Персонал, зает с НИРД” измерва човешките ресурси, пряко заети с НИРД, които са отговорни за създаването, прилагането и разпространяването на новите знания. Той обхваща лицата, пряко ангажирани с НИРД, и лицата оказващи директна подкрепа за НИРД (мениджъри, администратори, чиновници). Персоналът, зает с научноизследователска и развойна дейност, включва две категории - изследователи и друг персонал, зает с НИРД. Той се измерва в абсолютен брой и в еквивалент на пълна заетост. Персоналът в еквивалент на пълна заетост се изчислява на базата на продължителността на работното време, ангажирано с НИРД, през отчетната година. Например, ако един преподавател във висше училище е използвал 30% от годишния си фонд работно време за осъществяване на научни разработки, а през останалото време е извършвал основната си преподавателска дейност, то еквивалентът на неговата заетост с НИРД е 0,3 броя.

Изследователите са професионални специалисти, пряко ангажирани в извършването на научноизследователска и развойна дейност, т.е. които работят по формулирането и създаването на нови знания, продукти, процеси, методи и системи, както и по ръководенето на съответните теми (проекти). Към тази категория се отнасят и редовните докторанти, тъй като изготвянето на дисертационен труд отговаря на дефиницията за НИРД.

Друг персонал, зает с НИРД - обхваща техническия и помощен персонал. Към технически персонал се отнасят лицата, притежаващи необходимите знания и опит в една или няколко области на науката, които работят под ръководството и контрола на изследователите. Помощен персонал са квалифицирани и неквалифицирани работници и специалисти, които участват в изпълнението на научноизследователски проекти. Не се включват лицата, непряко свързани с НИРД като охрана, портиери, работници в столовете, счетоводители и други.

Разходите и кадровият потенциал на научноизследователската и развойна дейност са разпределени в четири институционални сектора:

- сектор на предприятията - обхваща всички фирми, организации или институции, чиято основна дейност е производство на пазарни стоки и услуги (без попадащите в сектор “Висше образование”);
- държавен сектор - обхваща държавните организации и институции, които не продават, а предоставят услуги за задоволяване на индивидуалните и колективните потребности на обществото и са финансирани предимно с бюджетни средства (без попадащите в сектор “Висше образование”);
- сектор “Висше образование” включва университетите, коледжите, висшите училища, научноизследователските сектори към висшите училища и университетските болници;
- сектор на нетърговските организации - обхваща фондациите, асоциациите, сдруженията и други, предоставящи непазарни услуги.

4. Използвани класификации и номенклатури

- Национална класификация на икономическите дейности (НКИД-2003)
- Класификация на икономическите дейности (КИД-2008)
- Класификация на областите на науката (FOS)

- Класификация на териториалните единици за статистически цели в България (NUTS)
- Международна стандартна класификация на образованието (МСКО) – ревизия 1997 г. (ISCED-97)

5. Срокове и начини на разпространение на резултатите от изследването

Сроковете за разпространение на резултатите от статистическото изследване на НИРД се посочват в Календара за представяне на резултатите от статистическите изследвания на НСИ. Данните се публикуват два пъти в годината: предварителни данни (по ограничен брой показатели) - 10 месеца след изтичането на съответния отчетен период и окончателни данни (по всички показатели от списъка на стандартните статистически показатели) – 15 месеца след изтичането на съответния отчетен период.

Резултатите от статистическото изследване на НИРД се публикуват на интернет страницата на НСИ - www.nsi.bg и в следните публикации:

- Публикация „Статистически годишник“
- Публикация „Статистически справочник“
- Рекламна брошура „България“

Данни се предоставят и на министерства, научни организации и други потребители от страната, както и на Евростат и на други международни организации.